
ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ ИЗМЕЂУ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Зборник радова са конференције

Књига 1

ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ ИЗМЕЂУ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

Издавач

Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет у Ужицу

За издавача

др Сања Маричић

Главни и одговорни уредник

др Јелена Стаматовић

Програмски одбор

Ивана Паула Гортан-Царлин (Република Хрватска), Јасна Максимовић (Република Србија), Кристинка Селаковић (Република Србија), Марина Семиз (Република Србија), Николета Гутвајн (Република Србија), Ненад Милинковић (Република Србија), Силвија Братож (Република Словенија), Снежана Маринковић (Република Србија), Снежана Мирасчиева (Република Северна Македонија)

Организациони одбор

Биљана Трифуновић Маринковић, Бранка Спасић, Маја Ђалић,
Ђурђа Максимовић

Организатори

Универзитет у Крагујевцу, Педагошки факултет, Ужице (Република Србија)
Универзитет у Приморској, Педагошки факултет, Копар (Република Словенија)
Свеучилиште „Јурја Добриле“, Факултет за одгојне и образовне знаности,
Пула (Република Хрватска)

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип (Република Северна Македонија)
Институт за педагошка истраживања, Београд (Република Србија)

Лектор

Бојана Петров

Техничко уређење

РЦ Педагошког факултета

Цртеж на корицама

Наталија Лазић IV₂, ОШ „Димитрије Туцовић“, Чајетина

Штампа

Оргачко друштво Павловић Александар и др. – „Братис“, Ужице

Тираж

100 примерака

Ужице, 2025.

ISBN: 978-86-6191-091-3, DOI: 10.46793/zbVO25UEI

*Штампање ове монографије подржало је Министарство науке, технолошког развоја
и иновација Републике Србије*

EDUCATION BETWEEN THEORY AND PRACTICE

Conference Proceedings

Book 1

EDUCATION BETWEEN THEORY AND PRACTICE

Publisher

University of Kragujevac, Faculty of Education in Užice

For the publisher

Sanja Maričić PhD

Editor-in-Chief

Jelena Stamatović PhD

Program Committee

Ivana Paula Gortan-Carlin (Republic of Croatia), Jasna Maksimović (Republic of Serbia), Kristinka Selaković (Republic of Serbia), Marina Semiz (Republic of Serbia),
Nikoleta Gutvajn (Republic of Serbia), Nenad Milinković (Republic of Serbia),
Silvija Bratož (Republic of Slovenia), Snežana Marinković (Republic of Serbia),
Snežana Mirascieva (Republic of North Macedonia)

Organizing Committee

Biljana Trifunović Marinković, Branka Spasić, Maja Čalić, Đurđa Maksimović

Organized by

University of Kragujevac, Faculty of Education, Užice (Republic of Serbia)
University of Primorska, Faculty of Education, Koper (Republic of Slovenia)
University „Jurja Dobrile“, Faculty of Education, Pula (Republic of Croatia)
Goce Delchev University, Shtip (Republic of North Macedonia)
Institute for Educational Research, Belgrade (Republic of Serbia)

Proofread by

Bojana Petrov

Graphic Design

Computer Center of the Faculty of Education in Užice

Printed by

Partnership Company Pavlović Aleksandar & Co. – “Bratis”, Užice

Print run

100 copies

Užice, 2025

ISBN: 978-86-6191-091-3, DOI: 10.46793/zbVO25UEI

*The publication of this monograph has been supported by the Ministry of Science,
Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia*

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ У УЖИЦУ

Васпитање и образовање
између
теорије и праксе

1

Педагошки факултет
Ужице
2025.

UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC
FACULTY OF EDUCATION IN UŽICE

Education
Between
Theory and Practice
1

Faculty of Education
Užice
2025

САДРЖАЈ

Предговор	15
-----------------	----

ДРАГАНА БЈЕКИЋ, ЛИДИЈА ЗЛАТИЋ

<i>Културолошки оквири комуникационе компетентности наставника: теоријски и практични приступи међукултурним компетенцијама</i>	<i>17–36</i>
---	--------------

САША ДУБЉАНИН

<i>Квалитети високошколских наставника</i>	<i>37–52</i>
--	--------------

MARINA KOVAČEVIĆ LEPOJEVIĆ, NIKOLETA GUTVAJN,
DANICA RADAKOVIĆ SERDAR

<i>Parental Monitoring of Adolescents: How Does Parental Involvement Matter?</i>	<i>53–64</i>
--	--------------

JELENA STEVANOVIĆ, DANIJELA LJUBOJEVIĆ

<i>Comparative Analysis of Syntactic Content in Serbian and English Language Curricula for Grades 5 to 8</i>	<i>65–82</i>
--	--------------

ЖАНА БОЈОВИЋ

<i>Васпитање и вредносни систем младих у савременом друштву: изазови и перспективе</i>	<i>83–106</i>
--	---------------

СЛАВИША ЈЕЊИЋ, СЊЕЖАНА КЕВИЋ-ЗРНИЋ,
ТАЊА СТАНКОВИЋ-ЈАНКОВИЋ

<i>Изазови и интересовања наставника за примјену вјештачке интелигенције у настави</i>	<i>107–120</i>
--	----------------

LARA STRGARŠEK, MATIJA JENKO

*Sustainability Through the Eyes of Primary School Teachers:
Knowledge and Pedagogical Understanding* 121–138

ANTONIJA VUKAŠINOVIĆ, TIHANA KOKANOVIĆ

Professional (Non)Networking Among Preschool Teachers 139–152

SNEŽANA MIRASCIEVA, DANIELA KOCEVA

Contemporary Teaching Between Theory and Practice 153–162

АНА КОЛАРИЋ

*Учионица као место слободе и промене: пост/критичка
педагогија и студије књижевности* 163–182

МИРЈАНА СТАКИЋ

*Примена процесне драме у настави српског језика
и књижевности* 183–202

ЗОНА МРКАЉ, ИВАНА КОВАЧЕВИЋ

Адаптације књижевних текстова у инклузивној настави 203–218

ЈЕЛЕНА СТОШИЋ ЈОВИЋ, РАДА ПАВЛОВИЋ,
МАРИНА РАНЂЕЛОВИЋ

*Примена традиционалних и дигиталних приступа у развоју
говора и комуникацијских вештина код деце предшколског
и раног школског узраста на примеру народне бајке* 219–238

JELICA LIPOVAC DUDAŠ, EMINA BERBIĆ KOLAR,
VLASTA LIPOVAC KERIĆ

*Sadržaji i udžbenicima i čitankama srpskog jezika u osnovnoj školi
sa akcentom na baštinske sadržaje* 239–250

МИЈАНА КУБУРИЋ МАЦУРА, НИНА ГОВЕДАР

*Морфосинтаксичке неправилности у писменим радовима
бањолучких средњошколаца: анализа и интерпретација* 251–266

ВЛАДИМИР ВУКОМАНОВИЋ РАСТЕГОРАЦ

*Поезија за децу Драгане Младеновић и њени методички
потенцијали* 267–278

НЕНАД МИЛИНКОВИЋ, САЊА МАРИЧИЋ,
ЈЕЛЕНА СТОЈКАНОВИЋ

*Између броја и симбола: репрезентације једначина
у уџбеницима млађих разреда основне школе* 279–296

DANIEL DOZ, DARJO FELDA, TINA COTIČ

*Using Generative Artificial Intelligence in Probability:
Potentials and Issues*..... 297–322

МАЈА ВРАЧАР

*Перспектива ученика о оцењивању и праћењу постигнућа
у блок настави: студија случаја*..... 323–342

ДАНИЈЕЛА СУДЗИЛОВСКИ, МАРИЈА ТАНАСКОВИЋ

*Слушање музике – гледиште ученика млађих разреда
основне школе* 343–356

ОЛИВЕРА УРОШЕВ ПАЛАЛИЋ

Ликовна уметност у настави основношколске књижевности 357–368

МАРИНА ЛАЗИЋ

Настава хармонике у Словачкој и њени изазови 369–380

БИЉАНА ТРИФУНОВИЋ МАРИНКОВИЋ,
ДУШАН РАНЂЕЛОВИЋ, ЛИДИЈА ЗЛАТИЋ

*Предикција академског постигнућа: улога академске
самоефикасности и перфекционизма* 381–396

АЛЕКСАНДРА МАКСИМОВИЋ, АЛЕКСАНДАР МИЛЕНКОВИЋ,
ФИЛИП СТАШЕВИЋ

*Добра основа за студирање и/или одлагање конкретног
усмерења – ученици у Србији о упису у гимназију* 397–416

ЉИЉАНА ЈЕРКОВИЋ, МИЛЕ ИЛИЋ

Инклузивност школе и успјех ученика у настави 417–436

МИЛИЦА СЕКУЛОВИЋ, ЋУРЂА МАКСИМОВИЋ

*Реформа средњошколског образовања између идеала
и приоритета: Прилози из часописа Наставник* 437–446

BARBARA KOPAČIN, EDA BIRSA

*Motivational Strategies in Arts Education in the Second
Cycle of Primary Schooling* 447–466

СЕФЕДИН ШЕХОВИЋ, АЈДИНА ЖУПИЋ,
АЛМА ТРТОВАЦ ДЕДЕИЋ

*Дигитална трансформација у разредној настави
(теоријска основа и пракса)* 467–480

DANIELA KOCEVA, SNEŽANA MIRASCIEVA

Culture in Education: Needs and Perspectives 481–494

CONTENTS

DRAGANA BJEKIĆ, LIDIJA ZLATIĆ

Cultural Framework of Teachers' Communication

Competence: Theoretical and Practical Approaches

to Intercultural Competence 17–36

SAŠA DUBLJANIN

Qualities of Higher Education Instructors 37–52

MARINA KOVAČEVIĆ LEPOJEVIĆ, NIKOLETA GUTVAJN,

DANICA RADAKOVIĆ SERDAR

Parental Monitoring of Adolescents: How Does Parental

Involvement Matter? 53–64

JELENA STEVANOVIĆ, DANIJELA LJUBOJEVIĆ

Comparative Analysis of Syntactic Content in Serbian

and English Language Curricula for Grades 5 to 8 65–82

ŽANA BOJOVIĆ

Upbringing and the Value System of Youth in

Contemporary Society: Challenges and Perspectives 83–106

SLAVIŠA JENJIĆ, SNJEŽANA KEVIĆ-ZRNIĆ,

TANJA STANKOVIĆ-JANKOVIĆ

Challenges and Teachers' Interests in the Implementation

of Artificial Intelligence in Education 107–120

LARA STRGARŠEK, MATIJA JENKO

*Sustainability Through the Eyes of Primary School Teachers:
Knowledge and Pedagogical Understanding* 121–138

ANTONIJA VUKAŠINOVIĆ, TIHANA KOKANOVIĆ

Professional (Non)Networking Among Preschool Teachers 139–152

SNEŽANA MIRASCIEVA, DANIELA KOCEVA

Contemporary Teaching Between Theory and Practice 153–162

ANA KOLARIĆ

*Freedom and Change in the Classroom: Post/Critical Pedagogy
and the Literary Studies* 163–182

MIRJANA STAKIĆ

*Application of Process Drama in Serbian Language
and Literature Teaching* 183–202

ZONA MRKALJ, IVANA KOVAČEVIĆ

Adaptations of Literary Texts in Inclusive Education 203–218

JELENA STOŠIĆ JOVIĆ, RADA PAVLOVIĆ,

MARINA RANDELOVIĆ

*Application of Traditional and Digital Approaches in the
Development of Speech and Communication Skills in Preschool
and Early School-Age Children Using a Folk Tale as an Example* 219–238

JELICA LIPOVAC DUDAŠ, EMINA BERBIĆ KOLAR,

VLASTA LIPOVAC KERIĆ

*Content in Textbooks and Reading Books of the Serbian Language
in Primary School with an Emphasis on Heritage Content* 239–250

MIJANA KUBURIĆ MACURA, NINA GOVEDAR

*Morphosyntactic Irregularities in the Written Work of High School
Students in Banja Luka: An Analysis and Interpretation* 251–266

VLADIMIR VUKOMANOVIĆ RASTEGORAC

*Dragana Mladenovic's Poetry for Children and Its
Methodological Potential* 267–278

NENAD MILINKOVIĆ, SANJA MARIČIĆ,
JELENA STOJKANOVIĆ

*Between Numbers and Symbols: Representations of Equations
in Textbooks for the Lower Grades of Elementary School* 279–296

DANIEL DOZ, DARJO FELDA, TINA COTIČ

*Using Generative Artificial Intelligence in Probability:
Potentials and Issues* 297–322

MAJA VRAČAR

*Students' Perspectives on Assessment and Achievement
Monitoring in Block Teaching: A Case Study* 323–342

DANIJELA SUDZILOVSKI, MARIJA TANASKOVIĆ

*Listening to Music: The Viewpoints of Younger Primary
School Students* 343–356

OLIVERA UROŠEV PALALIĆ

Visual Arts in Primary School Literature Teaching 357–368

MARINA LAZIĆ

Accordion Instruction in Slovakia and Its Challenges 369–380

BILJANA TRIFUNOVIĆ MARINKOVIĆ,
DUŠAN RANĐELOVIĆ, LIDIJA ZLATIĆ

*Prediction of Academic Achievement: The Role of Academic
Self-Efficacy and Perfectionism* 381–396

ALEKSANDRA MAKSIMOVIĆ, ALEKSANDAR MILENKOVIĆ,
FILIP STAŠEVIĆ

*A Strong Basis for Academic Advancement and/or Postponing
Specialization – Students in Serbia on Choosing a Grammar School* 397–416

LJILJANA JERKOVIĆ, MILE ILIĆ

School Inclusiveness and Students' Academic Success 417–436

MILICA SEKULOVIĆ, ĐURĐA MAKSIMOVIĆ

*Reform of Secondary Education Between Ideals and Priorities:
Contributions from the Nastavnik Journal* 437–446

Contents

BARBARA KOPAČIN, EDA BIRSA

*Motivational Strategies in Arts Education in the Second
Cycle of Primary Schooling* 447–466

SEFEDIN ŠEHOVIĆ, AJDINA ŽUPIĆ,
ALMA TRTOVAC DEDEIĆ

*Digital Transformation in Classroom Teaching
(Theoretical Basis and Practice)* 467–480

DANIELA KOCEVA, SNEŽANA MIRASCIEVA

Culture in Education: Needs and Perspectives 481–494

Добра основа за студирање и/или одлагање конкретног усмерења – ученици у Србији о упису у гимназију¹

Александра Максимовић*

Универзитет у Крагујевцу, Природно-математички факултет

Александар Миленковић*

Универзитет у Крагујевцу, Природно-математички факултет

Филип Сташевић*

Универзитет у Крагујевцу, Природно-математички факултет

Апстракт: Анализа стања у васпитно-образовном систему указује на то да се само око једне четвртине ученика у Републици Србији након завршене основне школе уписује у гимназије. Такве околности представљају комплексне изазове за друштво у целини, јер би гимназије требало да буду основни избор образовања ученика који ће се касније определити за факултетско образовање. Такође, ученици гимназија могу представљати и будуће носиоце друштвеног развоја једне заједнице, те је релевантно испитати због чега се ученици опредељују за гимназијско образовање. Истраживање је реализовано на узорку од 1045 ученика четири гимназије из Крагујевца и Новог Сада. Подаци су прикупљени путем електронског упитника. За потребе овог рада анализирали смо одговоре на једно од питања отвореног типа из анкете, у којем су ученици објашњавали због чега су се уписали у гимназију. Примењена је методо-

¹ Истраживање је финансирано од стране Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије евиденциони број: 451-03-137/2025-03/ 200122.

* aleksandra.maksimovic@pmf.kg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0003-0696-3564>

* aleksandar.milenkovic@pmf.kg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0001-6699-8772>

* filip.stasevic@pmf.kg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0003-4790-6099>

логија карактеристична за квалитативна истраживања у области образовања: тематска анализа исказа ученика. Добијени резултати показују да се одговори ученика могу сврстати у четири категорије: (1) неодлучност за професионално усмерење; (2) гимназија као припрема и проходност ка факултетском образовању; (3) утицај других; (4) контекст гимназије у локалној заједници.

Кључне речи: гимназија, ученици, избор, чиниоци, квалитативно истраживање.

Увод

Истраживачи који се деценијама баве стањем, перспективом и улогом образовања на националном и међународном нивоу указују на то да се у гимназије у Републици Србији не уписује довољан број ученика. Наиме, док је стандард развијених земаља да око половине ученика у четворогодишњим средњим школама похађа гимназију, код нас је тај проценат далеко мањи, око четвртине (Ivić, 2023). У том контексту значајно је и становиште да би гимназије требало да буду темељ за наставак школовања на факултетима, као и основа формирања будуће културне и интелектуалне елите која је носилац развоја земље (Ivić, Pešikan, Kostić, 2021; Kostić, 2023).

Истраживања спроведена у различитим земљама указују на то да образовне аспирације младих представљају једну од најснажнијих одређеница њихових школских, али и животних избора. Барановић, Југовић и Пузић (2014) показали су да културни ресурси, међу којима су и вредносни ставови о образовању, значајно утичу на образовне изборе, при чему ученици из културно богатијих породица чешће бирају гимназије. Са друге стране, Шабић, Матић Бојић и Марушић (2020) наглашавају значај родитељских аспирација у односу на социоекономски статус као пресудан фактор у одлуци о врсти средње школе. Слично томе, Павић и Вукелић (2009) утврдили су да је намера наставка школовања код средњошколских матураната повезана са степеном образовања њихових родитеља, при чему се утицај родитеља најчешће реализује преко првобитног избора типа средње школе, као што је упис у гимназију. Бубић и Иванишевић (2016) указују на важност самопроцене академске ефикасности у доношењу одлука о будућем школовању, при чему ученици са вишом вером у своје академске способности чешће бирају гимназију као изазовнији и прикладнији пут ка даљем образовању, док они

са нижом самоперцепцијом могу одабрати образовне профиле који им делују приступачније.

Теме које се односе на ученичке идеје о даљем школовању шире су од самог подручја образовања, јер су повезане и са развојем идентитета, личним напредовањем и смањивањем ризика социјалне искључености у каснијем узрасту (Jokić, Ristić Dedić, Erceg, Košutić, Kuterovac, Jagodić, Marušić, Matić Bojić, Šabić, 2019). Осим тога, сазнања о развоју и природи образовних жеља младих могу представљати основу за креирање различитих стратегија и приступа за постизање виших образовних постигнућа и креирања адекватније средине за учење и остваривање сопствених потенцијала.

Методологија истраживања

Предмет овог истраживања јесу разлози усмерења ученика ка гимназији приликом одабира средње школе. У складу са предметом, *задаци истраживања* су били: (1) Анкетирати ученике гимназија о разлозима који су утицали на њихов избор средње школе; (2) Класификовати ученичке исказе применом тематске анализе; (3) Идентификовати доминантне обрасце и категорије у ученичким одговорима и (4) Размотрити добијене категорије у светлу актуелних образовних и друштвених токова. Истраживање је реализовано током школске 2023/2024. године.

Полазећи од теоријских оквира о образовним изборима младих и општег познавања образовног система, аутори су поставили хипотезу да кључни фактори који утичу на избор гимназијског образовања укључују неодлучност у вези са будућом професионалном оријентацијом, перцепцију гимназије као најбољег пута ка факултетском образовању, утицај породице и вршњака, као и друштвени и локални контекст школе. У истраживању, екстраховани одговори ученика на отворено питање о разлозима за упис у гимназију представљају анализирану варијаблу.

Циљ истраживања је био испитати које чиниоце ученици наводе као разлог за упис у гимназију. Самим тим, *истраживачко питање* на које аутори одговарају у овом раду је: који су најчешћи ученички разлози уписа у гимназије, као и колика је учесталост појединих категорија одговора?

Узорак истраживања је пригодан и сачињен на основу доступности. Приликом реализације истраживања аутори су се ослонили на раније успостављену професионалну сарадњу са наставницима и стручним сарадницима из четири гимназије у земљи.

Узорак чини 1045 ученика гимназије у Републици Србији. Истраживањем је обухваћен 551 ученик из две гимназије из Крагујевца и 494 ученика из две гимназије из Новог Сада.

Табеларно је приказана заступљеност ученика из узорка у односу на пол (Табела 1) и разред (Табела 2).

Табела 1. Заступљеност ученика у односу на пол

		Мушки	Женски	Укупно
Пол	f	330	715	1045
	%	31,6	68,4	100

Табела 2. Заступљеност ученика у односу на разред

		Први	Други	Трећи	Четврти	Укупно
Разред	f	355	236	236	218	1045
	%	34,0	22,6	22,6	20,8	100

Инструмент. Подаци су прикупљени путем онлајн упитника (Гугл форме) креираног за потребе истраживања. Овакав начин прикупљања података показао се веома успешним у различитим претходним студијама, како због економичности, тако и обезбеђивања што обимнијег узорка испитивања (Ledić, Staničić, Turk 2013; Milenković, Maksimović, Dimitrijević, Damjanović, 2024). У овом раду аутори се баве анализом одговора ученика на питање отвореног типа из анкете, које је гласило: „Зашто сте уписали гимназију?”. Предметни наставници описали су ученицима циљ истраживања и обавестили их да је анкетирање у потпуности добровољно, анонимно и да ће се резултати истраживања користити искључиво у научно-истраживачке сврхе. Заинтересовани ученици попунили су електронски упитник.

Анализа података. Добијени подаци анализирали су у оквиру квалитативне парадигме истраживања у образовању. Сви истраживачи читали су више пута добијене одговоре испитаника и ослањали се на кодирање података „ред по ред да би се утврдиле јединице значења у форми тема које структуришу податке“ (Viling, 2016: 131). Примењена методологија укључила је метод константног поређења (Merriam, 1998) и цикличне процесе континуираног поновног пролажења кроз емпиријски материјал, преиспитивања и мењања предложених тема док оне нису коначно установљене (Guest, MacQueen, Namey, 2012).

Етички аспект. Учесницима истраживања у целокупном поступку прикупљања података и спровођења анкетирања, као и каснијој анализи добијених налаза, приступило се уз уважавање највиших етичких стандарда истраживања у области друштвених наука (Ledić i Turk, 2017). У том смислу је пре прикупљања података емпиријским путем креиран образац у којем су детаљно описани сврха, поступци, захтеви и правила истраживања, и који је одобрен од стране Етичке комисије Природно-математичког факултета Универзитета у Крагујевцу.

Резултати истраживања

Анкетним испитивањем обухваћено је 1045 ученика гимназије, али на питање „Зашто сте уписали гимназију?“ 30 ученика није одговорило.

Након иницијалног прегледа материјала истраживања, испоставило се да 23 добијена одговора не могу бити предмет даље анализе (нису представљали исказ који се односи на постављено питање).

Применом описане квалитативне анализе података добијени су резултати који указују да у оквиру исказа који чине корпус истраживања доминирају четири групе одговора ученика: (1) неодлучност по питању професионалног усмерења; (2) перцепција гимназије као добре основе за упис на жељени факултет; (3) утицај породице и окружења и (4) контекст гимназије у локалној заједници.

Добијене резултате приказаћемо пратећи доминантне групе одговора учесника истраживања. Нагласимо да су неки од ученика наводили и више фактора у једном одговору, што ћемо такође илустровати.

*„Не знам чиме желим да се бавим у будућности,
гимназија ми даје простор да размислим”*

Најдоминантнију групу одговора на питање зашто су уписали гимназију представљају искази ученика који упућују на то да су неодлучни по питању свог професионалног усмерења. Скоро половина испитаника обухваћених истраживањем, њих 450, навели су као основни разлог уписа у гимназије то да још увек нису сигурни којим ће образовним и каријерним путем кренути након средње школе. Приказаћемо неколико исказа који илуструју овај налаз:

Још увек нисам сигурна чиме желим да се бавим, па сам гимназију видела као најбољи начин да упознам себе и пронађем оно што ме занима. (ученица првог разреда, природно-математички смер)

Нуди широк дијапазон знања из много различитих предмета – добра је за ученике који би да подробно изуче и приближе се свакој науци подједнако, како би одлучили шта је оно што их истински занима. Такође ми је значило што је одабиром гимназије значило да нећу у тако раном периоду сазревања учинити брзоплету одлуку и уписати стручну школу која ће ме одвести у правцу који мене не занима, већ ми гимназија даје простор да размислим. (ученик четвртог разреда, билингвално одељење)

Не знам који ћу факултет да упишем са 15 година, па нисам уписала стручну школу већ гимназију како бих имала још времена да размислим, добијам квалитетно опште знање. (ученик четвртог разреда, општи смер)

Да бих имала више времена да се одлучим за занимање, било ми је прерано да се са 13/14 година усмеравам шта ћу радити касније у животу. (ученица другог разреда, општи смер)

Да бих добила још 4 године да размислим шта бих студирала, а и да бих научила да учим и организујем своје време. (ученица трећег разреда, општи смер)

У сличном духу, испитаници истичу и широко опште образовање које гимназије у нашој средини пружају ученицима као један од разлога опредељивања за ту школу. На пример:

Уписала сам гимназију како бих имала што шире знање из различитих научних области, што би ми омогућило да пронађем оно што ме

интересује и чиме ћу се потенцијално бавити у будућности. (ученица трећег разреда, природно-математички смер)

Гимназију сам изабрала због широког спектра знања и могућности које може пружити ученицима, због разноврсности активности коју пружа... Сматрам да је далеко боље бити упознат са различитим областима и да у овим годинама не треба поставити себи границе које обухватају само једну струку. Потребно је експериментисати, стећи што више вештина ради проналажења онога што за себе сматрамо адекватним путем за будућност... (ученица првог разреда, природно-математички смер)

„Гимназија је мој избор због великог броја могућности за каснији одабир факултета”

Другу категорију резултата представљају искази испитаника који се односе на широке могућности избора факултета након гимназије. У ову групу сврстали смо 370 одговора ученика обухваћених испитивањем.

Свакако, ова група одговора испитаника блиско је повезана са првом категоријом исказа ученика из узорка и указује да ученици гимназије имају широка интересовања, да су често изузетно добри ученици заинтересовани за наставне предмете како из области природних тако и друштвених наука, и да желе да имају „отворене опције” приликом избора факултета.

Због великог броја могућности за каснији одабир факултета, пошто пре средње школе нисам у потпуности била сигурна на шта бих се усмерила, с обзиром да постоји више различитих области које ме занимају које и нису толико повезане. (ученица трећег разреда, природно-математички смер)

Зато што планирам да након ње идем на факултет, а нисам пре средње школе смислио у ком смеру бих ишао ако бих изабрао стручну школу, а и такође мислим да је гимназија свакако најбољи вид образовања за оне који планирају да иду на факултет пошто даје основу из свега. (ученик трећег разреда, природно-математички смер)

Сматрала сам да ће ми донети широк спектар знања и отворити ми путеве ка различитим факултетима. (ученица другог разреда, друштвено-језички смер)

Осим тога, ученици чије исказе сврставамо у ову категорију наводили су да за њих висок ниво знања и континуираног рада који се очекује од гимназијалаца представља добру припрему за модел учења током студија.

Уписала сам гимназију, јер ни у једној другој школи не бих добила исто знање из предмета који ме интересују, а и уопштено учење у гимназији ми је увек деловало теже и да ће да направи особу више спремну за факултет. (ученица четвртог разреда, одељење ученика са посебним способностима за математику)

Зато што сматрам да је ово добра школа и да ћу стећи радне навике и знање за моје даље образовање. (ученик првог разреда, природно-математички смер)

Неки од испитаника обухваћених анкетом наводе да је за њих веома значајно широко опште образовање и квалитет знања које стичу у гимназији. Често ове карактеристике гимназијског образовања доводе у везу са могућностима уписа на престижне факултете.

Овде сам јер након средње школе желим да упишем неки добар факултет, па мислим да је упис гимназије одлична одлука да стекнем довољно предзнање за факултет. (ученик трећег разреда, друштвено-језички смер)

Уписала сам гимназију јер пружа веће могућности избора након ње и одређено знање које је за сваку област потребно. (ученица првог разреда, одељење ученика са посебним способностима за биологију и хемију)

Зато што сматрам да пружа најбоље образовање и припрему за факултет, али такође сматрам да се у гимназији стиче адекватно опште знање неопходно, поред стручног, сваком будућем академском грађанину. (ученик првог разреда, природно-математички смер)

„Пратим стопе родитеља/брата/другара“

На питање „Зашто сте уписали гимназију?“ око 90 испитаних ученика навело је да су на ту одлуку веома утицале особе чије је мишљење значајно за ученике, превасходно чланови породице, али и њихово друштво.

Утицај чланова породице, родитеља и браће и сестара, представља значајан фактор опредељивања ученика да се упишу у гимназију. У овој групи одговора посебно је уочљива такозвана наследност у образовном путу, да су присутна очекивања да ће се деца уписивати у школу у коју су ишли њихови родитељи, али и жеља ученика да крену истим путем као и њихови родитељи.

Моји родитељи су апсолутно инсистирали да морам ићи у ову школу, да сам ја само за ову школу и ниједну другу, пре свега јер су и једно и друго завршили ову гимназију. (ученик четвртог разреда, општи смер)

Од шестог разреда сам знала коју школу желим да упишем, исту као брат и отац и јер гимназија, по мом мишљењу, пружа највише прилика за квалитетно образовање и студије. (ученица првог разреда, одељење ученика са посебним способностима за математику)

Родитеље, као разлог уписа у гимназије, такође су наводили и ученици који апострофирају значај који се у њиховим породицама придаје образовним постигнућима – родитељи су од њих увек имали велика очекивања у погледу школског успеха, и у таквим околностима гимназија је представљена као „једини логичан” избор средње школе.

Због родитеља сам уписала гимназију. Нисам знала чиме тачно желим да се бавим из разлога што се увек подразумевало да ми сваки предмет добро иде и да морам да будем одлична увек. (ученица другог разреда, општи смер)

Осим родитеља, ученици обухваћени истраживањем истицали су да су на њихову одлуку да похађају гимназију доминантно утицали старија браћа и сестре који су били ученици те школе.

Пратим братове стопе, и свиђао ми се углед који се стиче завршавањем гимназије. (ученик четвртог разреда, одељење ученика са посебним способностима за информатику)

Зато што су моји брат и сестра похађали гимназију. (ученица првог разреда, општи смер)

Свидело ми се како школа изгледа, доста мојих другара ју је уписивала, моја старија браћа су већ ишла ту. Нисам толико размишљала шта уписујем, чинило ми се очекивано да то буде Прва крагујевачка гимназија, вероватно због браће. (ученица другог разреда, билингвално одељење)

Такође се у одговорима може уочити утицај старије браће и старијих сестара у саветодавном смислу, да ученик жели да се касније бави занимањем на које га усмерава брат или сестра и да се зато уписује у гимназију.

Пре сам мислио да ћу сигурно студирати информатику, али по наговору сестре која је лекар, сам уписао гимназију, за случај да можда будем хтео да студирам медицину, што се на крају испоставило врло корисним. (ученик четвртог разреда, природно-математички смер)

Искази испитаника упућују и на одређен вид компетитивности у вишечланим породицама, у смислу заузимања одређеног места у породици и задовољавања родитељских аспирација школовањем у гимназији.

Уписала сам ову гимназију, зато што је мој брат завршио исту гимназију као одличан ђак и ја нисам хтела да будем „изрод“ породице као мој други брат који је завршио економску школу. (ученица другог разреда, општи смер)

Осим чланова породице, и утицај вршњака препознат је као важан чинилац приликом опредељивања ученика да упишу гимназију.

Нисам била сигурна чиме желим да се бавим у животу, па сам уписала гимназију општег смера. Мислила сам да ћу имати добро друштво, јер су неки моји пријатељи из основне школе такође уписали гимназију. (ученица трећег разреда, општи смер)

Због доброг друштва и пријатне атмосфере првенствено. Има доста да се ради али то је цена коју радо плаћам. (ученик првог разреда, општи смер)

Уз то су и нешто старији ђаци гимназије понекад значајан извор информисања и подршке млађим ученицима, које охрабрују да се опредеде за исту школу.

Изабрала сам да упишем гимназију због препоруке старијих ученика и неодлучности за конкретно занимање. (ученица другог разреда, природно-математички смер)

Осим породице и вршњака, неки од испитаника наводили су и утицај наставника из основне школе приликом доношења одлуке да упишу гимназију.

Уписала сам ову гимназију зато што ме је саветовао отац и сви наставници у основној школи, као и околина. (ученица трећег разреда, друштвено-језички смер)

„Школа је на добром гласу”

Специфична репутација школе у локалној заједници, атмосфера која у њој влада, као и систем вредности које промовишу наставници и ученици гимназије такође има утицаја на ученике при крају основне школе, када се опредељују за даље образовање. Око 80 анкетираних ученика дало је одговоре које смо сврстали у ову категорију.

Тако један број ученика наводи да је школа у коју су се уписали „најпрестижнија” у њиховој заједници, и да сматрају, због успеха оствареног у основној школи, да је то васпитно-образовна средина која је најадекватнија за њих.

Пошто су гимназије на бољем гласу у односу на стручне школе, као одличан ученик, ми је имало смисла да упишем гимназију. Сматрао сам да ћу већу количину знања усвојити ако одем у гимназију, а свеједно, касније, знање ми нико неће моћи одузети. (ученик трећег разреда, билингвално одељење)

Уверења о високом квалитету наставног кадра такође су утицала на одређене испитанике да упишу гимназију.

Зато што сматрам да је Прва гимназија најбољи избор средње школе у Крагујевцу, због стручности професора. (ученик четвртог разреда, одељење ученика са посебним способностима за математику)

Чуо сам да ће ми помоћи да научим додатне ствари, из појединих предмета, које не могу да чујем у другим школама и првенствено због професора. (ученик првог разреда, одељење ученика са посебним способностима за информатику)

На тој линији су и одговори ученика који упућују на конкретне смерове које нуде гимназије из узорка да су одређена специјализована одељења била доминантни разлог опредељивања за гимназију.

Због билингвалног смера и препорука других. (ученица четвртог разреда, билингвално одељење).

Због специјално филолошког смера за који сам се највише интересовала. (ученица четвртог разреда, одељење ученика са посебним способностима за филолошке науке).

Уписао сам гимназију јер сам желео да идем на СМ смер, где ћу се највише бавити математиком (ученик четвртог разреда, одељење ученика са посебним способностима за математику).

Осим тога, и ваннаставне активности у гимназији препознате су као карактеристичне одлике школе којој су ученици из узорка тежили, те су неки од њих управо ове могућности које гимназија пружа наводили као мотив за упис у ту школу.

Гимназију сам уписала због хора и могућности да идем са најинтелигентнијом децом из града у школу. (ученица трећег разреда, одељење ученика са посебним способностима за физику)

Волим секције и дружења овде. Била сам одличан ђак у основној школи и развила сам многа интересовања и предиспозиције које сада желим да искористим и развијем даље. (ученица трећег разреда, природно-математичко одељење)

Осим образовних квалитета, и шири вредносни оквир био је подстицај неким од ученика да се одреде за гимназије.

Гимназију сам одабрала због знања које бих добила и касније употребила на факултету, као и због друштвених и културних вредности које се у њој промовишу. (ученица првог разреда, друштвено-језички смер)

Иако смо се за потребе овог рада трудили да приликом кодирања што приближније класификујемо добијене одговоре, сматрамо да је изузетно значајно нагласити да су чиниоци који утичу на избор средње школе бројни и да делују интензивно и истовремено на младе. У том контексту, илустративни су одговори који указују на вишеструке и комплексне факторе које ученици препознају као кључне за опредељивање о даљем образовању након основне школе:

Желим да проширим своје опште знање и културу, да стекнем дисциплину, радне навике и знање за цео живот и да се припремим за факултет и стекнем навике које ће ми значити за даље образовање, да проводим квалитетно време са dobrим професорима и dobrим друштвом

ове четири године. (ученица трећег разреда, одељење ученика са посебним способностима за биологију и хемију)

Зато што: нисам сигуран који факултет желим да упишем после гимназије; даје ми најбоље опште образовање; друштво, професори и ученици ми највише одговарају... (ученик првог разреда, одељење ученика са посебним способностима за спорт)

Дискусија

Резултати овог истраживања показују да се ученици у Србији најчешће уписују у гимназију јер им она пружа широку основу знања и отвара већи број могућности за наставак школовања. Описи доминантних чинилаца за опредељење за гимназију, као што су „да не ограничава избор факултета“, „да ме усмерава ка ономе што ме занима“ указују на перцепцију гимназије као простора слободе, али и припреме за академске изазове.

Добијени налази показују да се највећи број ученика определио за упис у гимназију управо због ширег спектра избора факултета и занимања, као и жеље за стицањем знања, што је у складу са улогом гимназије као општеобразовне школе која пружа већу флексибилност при избору будуће каријере. Овакви налази су подржани испитивањем реализованим у ранијем периоду у нашој средини, које је показало да гимназијалци у поређењу са ученицима стручних школа (медицинска и техничка) имају боља школска постигнућа – 84% одличних и 16% врло добрих (Ђурић, 2007). У истој студији указује се на то да ученици гимназија имају највише тенденције да наставе своје школовање, као и да гимназијалци наводе много више различитих факултета и области интересовања, док се код ученика из стручних школа одговори чешће понављају и углавном се односе на наставак образовања у оквиру постојећег смера. Такав резултат је очекиван, с обзиром на то да се многи ученици опредељују за гимназију управо због неодлучности у вези са избором конкретне каријере, за разлику од стручних школа које већ усмеравају ученике ка одређеним занимањима (Ђурић, 2007). Налази приказани у нашем раду, а који упућују на то да велики број испитаника намерава да настави школовање након завршетка гимназије и да имају високе аспирације, у складу су са подацима који су приказани у студији која се

бави образовним тежњама ученика у Хрватској (Jokić i sar., 2019). Тиме се потврђује да гимназија, као образовни оквир, остаје атрактивна опција за ученике који теже академском развоју и још увек нису професионално усмерени.

У вези са високим образовним аспирацијама ученика гимназије јесу и резултати студије реализоване на узорку од 200 гимназијалаца из Ниша која се бавила циљевима постигнућа и перфекционизмом гимназијалаца: добијени налази указују да су на испитаном узорку највише изражени циљеви постигнућа који су усмерени на постизање успеха, као и они који се тичу циљева учења (Milojević, Stojiljković, Todorović, Kašić, 2009).

Утицај породице на образовне изборе младих је тема великог броја научних радова. У реализованом истраживању присутан је тренд „наследности“ избора школе: ученици се уписују у гимназију јер су њихови родитељи и/или старија браћа и старије сестре похађали ту школу. Добијени налази у складу су са испитивањима која наглашавају велики утицај занимања и образовања родитеља, као и вредности које родитељи придају образовању уопште за избор средње школе (Ibeljić, Vantić-Tanjić, Nikolić, 2020; Klarin, Proroković, Šašić, 2010; Lazarides & Watt, 2017; Ristić Dedić i Jokić, 2020).

Тенденција да се млади опредељују за одређену школу под утицајем својих вршњака и са тежњом да буду у хомогеној групи у складу је са налазима истраживања која показују да ученици формирају пријатељства са вршњацима сличних академских постигнућа, што може утицати на њихове образовне аспирације и избор школе (DiMaggio & Garip, 2012; Flashman, 2012; Smirnov & Thurner, 2017). Врста вршњачке групе у коју млада особа улази може значајно утицати на целокупни развој личности и задовољити потребе за припадањем и дружењем, као и жељу за самосталношћу (Škundrić, 2015). Даље, аутори истичу да је група вршњака централна за психо-социолошки развој адолесцената, пружајући им осећај заштите, препознавања и дељења заједничких интереса – она служи као привремени мост ка формирању сопственог идентитета (Mandarić, 2000).

Интересантан је и однос ученика према престижу гимназије. У Србији, гимназије са дугом традицијом и репутацијом често се перци-

пирају као престижне, што може утицати на одлуку ученика и њихових породица. Иако није био доминантан мотив, неки ученици су изразили уверење да је гимназија „школа за добре ђаке” и „престижна школа”. Ово сугерише да друштвени статус гимназије и даље има одређену тежину, али није главни покретач одлуке. Упоредна истраживања у европском контексту показују да социјална перцепција елитности школе има снажан утицај на избор образовног пута, нарочито у системима са израженом селекцијом као што су Немачка или Холандија (Van de Werfhorst & Hofstede, 2007).

Истовремено, у реализованом истраживању уочен је став одређеног броја испитаника који се може довести у везу са налазима етнографске студије реализоване у Цириху, када је уочено да се ученици који похађају гимназије перципирају као изузетно вредни и интелигентни, академски привилеговани ђаци. У креирању и одржавању такве слике значајно учествују и сами гимназијалци, који показују тенденцију да се дистанцирају од вршњака који не иду у гимназију, и да их окарактеришу као „мање вредне и мање интелигентне” (Reh & Landolt, 2024).

Закључак

Налази овог истраживања подупиру становиште да се у гимназије уписују ученици који имају висока образовна постигнућа и аспирације, али се на крају основне школе нису усмерили ка одређеним образовним и каријерним профилима. Они најчешће бирају гимназијско образовање са намером да у наредне четири годину проширују сазнања из више различитих области, стичу широко опште образовање и припремају се за факултет. Готово четири петине анкетираних ученика је као главни разлог за избор гимназије навело неодлучност за професионално усмерење или добру припрему и каснију проходност ка факултетском образовању.

Напокон, ученичке образовне аспирације изразито су социјално одређене и обликоване под утицајем родитеља и других чланова породице, вршњака, школских пракси и карактеристика шире заједнице. И на узорку ученика обухваћених истраживањем приметно је да утицај породице и блиског социјалног окружења има важну улогу у процесу доношења одлуке. Значајан број ученика у анкети је навео да су на одлу-

ку о упису утицали родитељи, брат или сестра, као и вршњаци. Одређен број испитаника навео је да су их наставници у основној школи усмерили ка томе да изаберу гимназију. Родитељи често вреднују гимназију као „сигуран избор” који задржава опције отвореним, што је нарочито важно у друштвеном контексту са високом неизвесношћу на тржишту рада. Улога вршњака се такође не може занемарити. Ученици често бирају школу у коју се уписују и њихови пријатељи, што указује на важност осећаја припадности и подршке током транзиције у ново школско окружење.

Резултати овог истраживања показују и да испитаници вреднују садржај и могућности које гимназија нуди, али и статус гимназије и ученика гимназије у локалној и широј друштвеној заједници.

Ова сазнања могу бити од значаја за даље унапређивање образовних политика и саветодавног рада у основним школама, како би се ученицима пружила адекватнија подршка у процесу доношења одлуке о наставку школовања.

Такође, резултати указују на потребу за дубљим разумевањем фактора који обликују образовне изборе, што отвара простор за будућа квалитативна истраживања у овој области. С тим у вези, овај рад може послужити као полазиште за креирање интервенција и програма каријерног вођења који ће бити осетљивији на индивидуалне и социјалне контексте у којима ученици доносе одлуке.

Литература

- Baranović, B., Jugović, I. i Puzić, S. (2014). Važnost obiteljskog podrijetla i roda za uspjeh iz matematike i odabir srednje škole. *Revija za socijalnu politiku*, 21(3), 285–307. <https://doi.org/10.3935/rsp.v21i3.1174>
- Bubić, A. i Ivanisević, K. (2016). Kako učenici biraju srednje škole: Uloga samoučinkovitosti u odlučivanju o karijeri i školskog postignuća. *Croatian Journal of Education*, 18(2), 465–489. <https://doi.org/10.15516/cje.v18i2.1558>
- DiMaggio, P. & Garip, F. (2012). Network effects and social inequality. *Annual Review of Sociology*, 38, 93–118. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.012809.102545>
- Đurić, Ž. (2007). Poželjna zanimanja i fakulteti za učenike završnih razreda srednjih škola. U V. Jovanović (ur.): *Škola i profesija: Zbornik radova* (str. 57–69). Niš: Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu.
- Flashman, J. (2012). Academic achievement and its impact on friend dynamics. *Sociology of Education*, 85(1), 61–80. <https://doi.org/10.1177/0038040711417014>
- Guest, G., MacQueen, K. M. & Namey, E. E. (2012). *Applied thematic analysis*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications. <https://doi.org/10.4135/9781483384436>
- Ibeljić, E., Vantić-Tanjić, M. i Nikolić, M. (2020). Uticaj roditelja na profesionalne namjere učenika. U M. Nikolić i M. Vantić-Tanjić (ur.): *Zbornik radova Unapređenje kvalitete života djece i mladih* (str. 145–152). Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih.
- Ivić, I. (2023). Kritička analiza stanja u obrazovanju i obrazovne politike u Srbiji. U A. Kostić i A. Pešikan (ur.): *Obrazovanje: stanje, perspektive i uloga u razvoju Srbije* (str. 39–82). Beograd: SANU.
- Ivić, I., Pešikan, A. i Kostić, A. (2021). *Ključni podaci o obrazovanju u Srbiji*. Beograd: SANU.
- Jokić, B., Ristić Dedić, Z., Erceg, I., Košutić, I., Kuterovac Jagodić, G., Marušić, I., Matić Bojić, J. i Šabić, J. (2019). *Obrazovanje kao cilj, želja i nada*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Klarin, M., Proroković, A. i Šašić, S. Š. (2010). Obiteljski i vršnjački doprinos donošenju odluka iz raznih sfera života u adolescenata-kroskulturalna perspektiva. *Društvena istraživanja*, 54(107), 547–559.

- Kostić, V. (2023). Formiranje kulturne i intelektualne elite. U A. Kostić i A. Pešikan (ur.): *Obrazovanje: stanje, perspektive i uloga u razvoju Srbije* (str. 165–175). Beograd: SANU.
- Lazarides, R. & Watt, H. M. G. (2017). Student-perceived mothers' and fathers' beliefs, mathematics and english motivations, and career choices. *Journal of Research on Adolescence*, 27(4), 826–841. <https://doi.org/10.1111/jora.12317>
- Ledić, J., Staničić, S. i Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet.
- Ledić, J. i Turk, M. (2017). *Nastava i istraživanje u profesionalnoj socijalizaciji mladih znanstvenika*. Rijeka: Filozofski fakultet.
- Mandarić, V. (2000). *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*. Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Milenković, A., Maksimović, A., Dimitrijević, S. i Damjanović, R. (2024). Profesionalni izazovi nastavnika – kvalitativna studija. *Društvene i humanističke studije*, 1(25), 737–758. <https://doi.org/10.51558/2490-3647.2024.9.1.737>
- Milojević, M., Stojilković, S., Todorović, J. & Kašić, K. (2009). Ciljevi postignuća i perfekcionizam gimnazijalaca. *Psihologija*, 42(4), 517–534. <https://doi.org/10.2298/PSI0904517M>
- Pavić, Ž., i Vukelić, K. (2009). Socijalno podrijetlo i obrazovne nejednakosti: istraživanje na primjeru osječkih studenata i srednjoškolaca. *Revija za sociologiju*, 40(1/2), 53–70.
- Reh, C. & Landolt, S. (2024). “We learn Latin, they learn to cook”: students', principals', and teachers' coproductions of exclusive public secondary schools. *Geographica Helvetica*, 79, 343–356, <https://doi.org/10.5194/gh-79-343-2024>
- Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2020). Roditeljske srednjoškolske aspiracije za djecu iz perspektive učenika pri kraju osnovnog obrazovanja. *Revija za sociologiju*, 50(2), 161–188.
- Smirnov, I. & Thurner, S (2017). Formation of homophily in academic performance: Students change their friends rather than performance. *PLOS ONE*, 12(8), Article e0183473. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0183473>
- Šabić, J., Matić Bojić, J. i Marušić, I. (2020). Gimnazija ili četverogodišnja strukovna škola? Osobne i socijalne odrednice odabira vrste srednjoškolskog

- obrazovanja. *Revija za sociologiju*, 50(2), 139–159. <https://doi.org/10.5613/rzs.50.2.1>
- Škundrić, S. (2015). *Podložnost adolescenata vršnjačkom pritisku*. Rijeka: Fakultet humanističkih i društvenih nauka, Odeljenje za pedagogiju.
- van de Werfhorst, H. G. & Hofstede, S. (2007). Cultural capital or relative risk aversion? Two mechanisms for educational inequality compared. *British Journal of Sociology of Education*, 28(3), 317–332. <https://doi.org/10.1080/01425690701252564>
- Viling, K. (2016). *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio.

Aleksandra Maksimović

University of Kragujevac, Faculty of Sciences

Aleksandar Milenković

University of Kragujevac, Faculty of Sciences

Filip Stašević

University of Kragujevac, Faculty of Sciences

A STRONG BASIS FOR ACADEMIC ADVANCEMENT AND/OR POSTPONING SPECIALIZATION – STUDENTS IN SERBIA ON CHOOSING A GRAMMAR SCHOOL

Summary: An analysis of the educational landscape in the Republic of Serbia reveals that only about one-quarter of students enroll in grammar schools after completing primary education. This trend presents a complex challenge for society, given that grammar schools are intended to serve as the educational pathway for students who later pursue university studies. Moreover, grammar school students represent a potential core of future societal development, making it crucial to understand the reasons behind their educational choices. This study, conducted on a sample of 1,045 students from four grammar schools in Kragujevac and Novi Sad, sought to explore students' interests in choosing a grammar school. Data were collected through an online questionnaire. For the purpose of this paper, we analyzed responses to an open-ended question in which students explained their reasons for enrolling in a grammar school. A qualitative research approach was used, specifically thematic analysis of student narratives. The results revealed four main categories of influencing factors: (1) indecision regarding future professional direction; (2) grammar school as preparation for and a gateway to higher education; (3) influence of others; and 4) the role of the school within the local community.

Keywords: *grammar school, students, educational choice, influencing factors, qualitative research.*